

Randmeerconcertbrief Seizoen 2013/14 nr 2

Maria Milstein viool
Sander Sittig piano
Catharinakapel Harderwijk

programma 6 oktober 2013	1
over de musici	2
toelichting Hans Maas	3-5
contactadressen en concertlocaties	6
agenda seizoen 2013/2014	7

2e Randmeerconcert - seizoen 2013/14
zondag 6 oktober 2013 11.00 en 14.00 uur
Catharinakapel Harderwijk

Maria Milstein - viool
Sander Sittig - piano

Maurice Ravel
(1875-1937)

Sonate in a nr. 1 Posthume (1897)

César Franck
(1822-1890)

Sonate in A (1886)
Allegretto ben moderato
Allegro molto
Recitativo-Fantasia: ben moderato
Allegretto poco mosso

pauze

Claude Debussy
(1862-1918)

Sonate in g L 140 (1916-17)
Allegro vivo
Intermède: Fantasque et léger
Finale: Très animé

Eugene Ysaÿe (bewerking)
(1858-1931)

Caprice d'après l'étude en forme de valse op. 52 nr. 6, de Camille Saint-Saëns (1877/1900)

Over de musici

Violiste Maria Milstein (1985) werd geboren in Moskou in een muzikaal gezin; op haar vijfde kreeg ze haar eerste vioollessen. In 1991 verhuisde ze met haar ouders naar Frankrijk. Ze studeerde in Florence bij Pavel Vernikov, in Amsterdam bij Ilya Grubert en in Londen bij David Takeno. In 2011 werd Maria aangenomen in de Muziekkapel Koningin Elisabeth in de klas van Augustin Dumay. Maria volgde ook lessen en masterclasses bij beroemde musici als Ana Chumachenco, Menahem Pressler, Pierre Amoyal...

Maria heeft prijzen gewonnen op belangrijke internationale concours: het internationale vioolconcours « Città di Brescia » in Italië (2007), waar ze de 2e prijs kreeg (eerste prijs niet toegekend), het Internationale Kamermuziek Concours van Lyon, waar ze als lid van het Van Baerle Trio de 1e prijs en 3 speciale prijzen won, en het internationale vioolconcours « Premio Rodolfo Lipizer », waar ze de 2e prijs en tevens de prijs voor de beste vertolking van een romantisch sonate kreeg (2011). In mei 2012 was Maria de enige Française die de halve finales van de Koningin Elisabeth Wedstrijd bereikte ; als een van de hoogst genoteerde halve finalisten kreeg Maria een recital aangeboden in België.

Maria geeft regelmatig concerten in de beste zalen van Europa, zoals het Concertgebouw en het Muziekgebouw aan't IJ in Amsterdam, de Wigmore Hall in Londen, het Tsjaikovski Conservatorium in Moskou, de Salle Cortot en het Auditorium du Louvre in Parijs, het Koninklijk Paleis en Studio 4 van Flagey in Brussel.

In Nederland ontving Maria de Kersjes Vioolbeurs in 2010 ; ze was de enige niet-Nederlandse violiste die deze prestigieuze beurs ooit heeft ontvangen. Samen met pianist Hannes Minnaar en cellist Gideon den Herder vormt zij het Van Baerle Trio. Zij traden vorig seizoen op bij openingsconcert van het Randmeerconcertseizoen 2012/13.

Maria bespeelt een Francesco Goffriller viool (Venetië, ca. 1725), aan haar in bruikleen gegeven door het Nationaal Muziekinstrumenten Fonds.

Pianist Sander Sittig studeerde bij Jan Wijn aan het Conservatorium van Amsterdam en ronde zijn studie af bij Naum Grubert, Willem Brons en Eugene Indjic. Nog tijdens zijn studie debuteerde hij in het Concertgebouw in Amsterdam en De Doelen in Rotterdam. Na het winnen van prijzen op diverse internationale pianoconcours begon een carrière die hem door heel Europa en daarbuiten voerde, vaak als partner van wereldberoemde violisten zoals Shlomo Mintz, Ilya Grubert, Liza Ferschtman en Lisa Jacobs.

Sander Sittig maakte CD's als solist (werken van Mozart) en kamermuzikspeler en trad veelvuldig op voor radio en televisie. Hij werkt met veel plezier mee aan de theatrale jeugdconcerten van stichting Oorkaan en is als pianist verbonden aan The International Holland Music Sessions (Bergen), het Internationale Vioolconcours van Sion (Zwitserland) en aan diverse andere masterclasses en zomeracademies.

In 2012 maakte hij met het Pianoconcert KV 466 van Mozart zijn debuut op het zomerfestival van Mariánské Lázně (Tsjechische Republiek) en trad hij in Wenen, Istanbul, Boekarest en Charlotte (USA) op.

In 2013 geeft hij concerten met violist Shlomo Mintz in Nederland, Spanje en Japan en staat een CD-opname gepland met violiste Maria Milstein.

Toelichting 1/3

Het oudste stuk op het programma van vandaag ontstond in 1877, het jongste in 1917, een verschil van nauwelijks veertig jaar. Alle werken ademen bovendien een Franse geest. Maar het was in de Franse muziek wel een periode van grote veranderingen; Franck, Saint-Saëns, Ysaÿe (spreek uit 'iesáj'), Debussy en Ravel hadden heel verschillende muzikale opvattingen, en dat krijgen we volop te horen.

Saint-Saëns was in 1871 een van de oprichters van de Société nationale de musique, een vereniging ter bevordering van nieuwe Franse muziek, Franck behoorde tot de leden van het eerste uur. Na de smadelijke nederlaag van Frankrijk in de Frans-Duitse oorlog van 1870 moest de eigen Franse identiteit worden benadrukt, als reactie op de sterke Duitse invloed in de muziek.

Typisch Franse kwaliteiten die werden aangeprezen waren helderheid van structuur, sierlijkheid en een geraffineerd gebruik van klankkleuren. De voornaamste activiteit van de Société nationale was het organiseren van concerten. Een van de 'speerpunten' was de ontwikkeling van serieuze instrumentale muziek, met name kamermuziek, als tegenwicht tegen de nadruk op oppervlakkig virtuoos vertoon op de bestaande podia. Na 1880 zou de meer internationaal gerichte opstelling van Franck en zijn volgelingen botsen met Saint-Saëns' nationalisme en kwam het tot een scheuring.

Debussy en Ravel waren veel jonger. Voor hen maakten Franck en nog meer Saint-Saëns deel uit van een gevestigde orde waar zij niets van moesten hebben. Hun vriendenkring bestond uit symbolistische dichters, musici en schilders, voor wie de kunst een manier was om zich af te keren van van het 'officiële' kunstbedrijf en de lelijkheid van het dagelijks leven, door het scheppen van een nieuwe, geraffineerde schoonheid. Een kunstwerk moest iets geheimzinnigs, onzichtbaars en onuitsprekelijs achter de waarneembare werkelijkheid suggereren, en om dat te bereiken waren symbolisten voortdurend op zoek naar nieuwe stijlmiddelen. Geen wonder dat Debussy en Ravel allebei de grootste moeite hadden met de schoolse aanpak van de conservatoriumstudie!

Maurice Ravel schreef zijn Sonate in a klein voor viool en piano in 1897. Hij was 22 jaar, een heel kleine jongeman met een naar verhouding opvallend groot hoofd.

Op zijn veertiende was hij als groot pianotent op het conservatorium toegelaten, maar hij had die studie moeten afbreken omdat hij het niet echt opbracht om heel regelmatig en hard te studeren op moeilijke stukken. Dat hij misschien nog veel meer aanleg had voor het vak harmonie (een soort voorbereiding op het 'echte' componeren) zagen zijn leraren ook wel, maar zij konden niet overweg met Ravels enorme belangstelling voor de nieuwe klankwerelden die bijvoorbeeld Debussy, Satie en de Rus Moessorgski hadden ontdekt. Ook in de harmonie kwam Ravel daardoor niet tot een eindexamen. Pas begin 1898, dus kort na het voltooien van de vioolsonate, werd Ravel leerling compositie van Gabriel Fauré, die zijn talent goed begreep en hem geweldig geholpen heeft een weergaloos vakmanschap te ontwikkelen. De sonate, die voor het eerst is uitgevoerd door Ravels studiegenoot George Enescu en Ravel zelf, is dus een heel vroeg werk. Het heeft een uitgesproken lyrisch karakter en bestaat uit één deel, waarin de traditionele opzet van een eerste deel van een sonate goed te herkennen is. Maar de uitwerking draagt al vanaf het begin helemaal Ravels eigen stempel. Het is duidelijk dat Ravel in de jaren dat het met de schoolse conservatorium-opdrachten niet zo wilde vlotten, heel hard had gewerkt om tot een eigen stijl te komen, geïnspireerd door o.a. Fauré en Debussy.

Conservatorium van Parijs in 1895. Geheel links staat Maurice Ravel

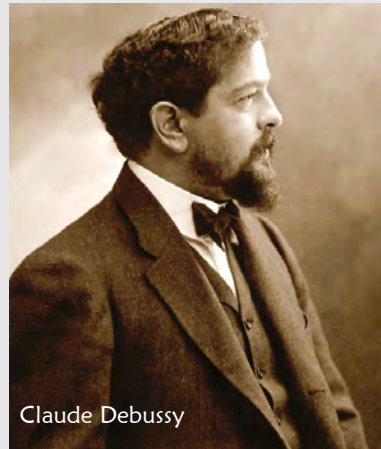
Toelichting 2/3

De Sonate in A groot voor viool en piano van César Franck is in 1886 geschreven als huwelijks-geschenk voor de al genoemde Eugène Ysaÿe, een groot violist die net als Franck zelf afkomstig was uit Luik. Franck was een laatbloeiër; bijna alle werken waardoor hij nu bekend is, zijn geschreven na zijn vijftigste. Hij was door zijn vader voorbestemd om, in navolging van Liszt, een virtuoze pianist te worden, en met het oog daarop was het hele gezin naar Parijs verhuisd toen César veertien jaar was. Maar de plannen van zijn vader pasten helemaal niet bij zijn karakter, en het liep dus heel anders. Als uitvoerend musicus werd hij in de eerste plaats een geweldige organist, met een grote voorliefde voor het werk van Bach, wat in Frankrijk toen heel uitzonderlijk was. Ook kon hij prachtig improviseren. Voor componisten die veel improviseren is de grens tussen improviseren en componeren meestal niet scherp te trekken, en dat gold zeker ook voor Franck. Zijn improvisatielessen aan het conservatorium trokken dan ook veel belangstelling van compositiestudenten. Zo ontstond een echte 'Franck-school', die veel invloed kreeg in het Franse muziekleven. Ook Debussy heeft (als toehoorder) een aantal lessen bij Franck gevolgd.

Zoals zo veel grote sonates uit de 19e eeuw bestaat de vioolsonate uit vier delen. De opzet van de delen zelf is veel minder traditioneel, maar wel heel kenmerkend voor Franck. Daarbij valt vooral het 'cyclische principe' op: in de latere delen komen, ondanks alle tegenstellingen, steeds elementen uit voorgaande delen terug, wat de vierdelige sonate tot één doorwrocht geheel maakt. Het laatste deel begint met een refrein waarin viool en piano in canon spelen: een maat na elkaar spelen ze dezelfde melodie.

César Franck

Claude Debussy

Toen Claude Debussy in 1917 zijn Sonate in g klein voor viool en piano schreef was hij al jaren ernstig ziek. De sonate had de derde van een serie van zes sonates voor verschillende instrumenten moeten zijn, maar het zou zijn laatste werk zijn. Door zijn ziekte en niet te vergeten de al jaren durende oorlog had hij te kampen met depressies en was hij niet meer in staat te componeren. Wel heeft hij als pianist de première van de sonate nog kunnen spelen, met de violist Gaston Poulet.

Sinds het succes van zijn symbolistische opera Pelléas en Mélisande in 1902 gold Debussy internationaal als de grootste levende Franse componist. Meer geïnspireerd door dichters en schilders dan door andere componisten had hij nieuwe wegen voor het componeren ontdekt, waarmee hij talloze tijdgenoten en jongeren zou beïnvloeden. Al zijn vernieuwingen zijn samen te vatten in één woord: vrijheid. In plaats van te leunen op allerlei standaardpatronen ging hij alleen maar op zijn intuïtie af. De opbouw van zijn muziek wordt niet bepaald door een soort dramatisch plan, maar meer door een vrije associatie van ideeën, bijna als in een droom. Een melodie beperkt zich vaak tot een begin, een suggestie, zonder dat er een duidelijke afronding komt. Die intuïtieve manier van werken ging bij Debussy samen met een geweldige zelfkritiek, waardoor hij heel langzaam werkte en eindeloos bleef verbeteren. Hij was zich tegelijk sterk bewust van zijn Franse identiteit: *composées par Claude Debussy*, *musiciens Français* staat op de titelpagina van de sonates. Het rijke verleden van de Franse cultuur, vooral uit de tijd van Lodewijk XIV en vlak daarna, was al sinds zijn jonge jaren een van zijn inspiratiebronnen, de tijd van de grote klavecijnisten Couperin en Rameau, en ook van de schilder Watteau. Debussy deelde zijn bewondering voor Watteau met de dichter Paul Verlaine, met wie hij bevriend was. Veel van Verlaines gedichten zijn geïnspireerd door de idyllische maar ook geheimzinnige en dromerige taferelen van Watteau en later door Debussy gebruikt voor liederen. Watteau schilderde vaak scènes uit toneelstukken, en het tweede deel van Debussy's sonate, *Intermède*, 'tussenspel', lijkt te verwijzen naar de wereld van de Italiaanse komedie zoals Watteau die zag. Het is alsof Harlekijn over het toneel buitelt en grappen uithaalt. Maar ook de andere twee delen roepen de poëtische sfeer van Watteau's schilderijen op.

Watteau, Italiaanse Comedianten

Toelichting 3/3

Camille Saint-Saëns was een van de veelzijdigste genieën van de negentiende eeuw. Hij leerde lezen en schrijven toen hij drie was, kende op zijn zevende behoorlijk Latijn en trad op zijn elfde op tijdens een concert waarbij hij twee pianoconcerten speelde, een van Mozart en een van Beethoven. Toen Berlioz een jaar of vier later de première van Saint-Saëns' eerste symfonie had gehoord, merkte hij over zijn jonge collega op: 'Hij weet alles, maar het ontbreekt hem aan onervarenheid.' Bedoelde Berlioz, zelf een grote muzikale avonturier, daarmee misschien ook dat Saint-Saëns geweldig goed gebruik wist te maken van de ervaringen van anderen en zelf niet teveel risico's nam? Saint-Saëns beschouwde zichzelf in ieder geval als een eclecticus, iemand die zich van allerlei kanten laat beïnvloeden. Hij was een buitengewoon productief componist en als geen ander in staat virtuoze partijen voor allerlei instrumenten te schrijven. Naar het voorbeeld van Liszt schreef Saint-Saëns voor zijn eigen hoofdinstrument, de piano, virtuoze etudes ('oefenstukken', 'studies') voor gebruik in de concertzaal. Een bundel met zes van zulke 'concert-etudes' werd in 1877 uitgegeven als Saint-Saëns' opus 52. Vioolvirtuozen konden zulke stukken ook goed gebruiken, en daarom bewerkte Eugène Ysaÿe in 1900 de laatste etude hieruit, 'in de vorm van een wals', tot een stuk voor viool en piano. Ysaÿes roem was niet alleen gebaseerd op zijn geweldige virtuositeit maar ook op de expressiviteit van zijn spel, die altijd volledig in dienst stond van de muzikale inhoud. Als een componist werk aan hem opdroeg wist hij dan ook dat het in geen betere handen kon zijn. We hebben al gezien dat Franck zijn sonate voor Ysaÿe had geschreven; in 1899, kort voor Ysaÿe's bewerking van de etude, had Saint-Saëns een strijkkwartet aan hem opgedragen, en enkele jaren eerder had Debussy met zijn strijkkwartet hetzelfde gedaan.

Ysaÿe was zelf een begaafd componist. Anders dan de meeste componerende virtuozen schreef hij ook veel voor andere instrumenten, vooral later in zijn leven, toen hij door fysieke problemen niet meer goed kon spelen. Zijn bekendste werken zijn zes sonates voor viool solo, min of meer naar het voorbeeld van de sonates en partita's van Bach. Hij gaf zijn bewerking van Saint-Saëns' etude de titel Capriccio, 'gril', die heel goed past bij het karakter. De muziek is inderdaad zo grillig dat de walsbeweging misschien alleen nog hoorbaar is voor wie het weet.

Hans Maas

Onze contactpersonen geven u graag informatie:

voor Nunspeet
dhr. Wim Bömer

E-mail: nunspeet@randmeerconcerten.nl
Telefoon: 0341 252968

voor Harderwijk
dhr. Wouter Molendijk

E-mail: harderwijk@randmeerconcerten.nl
Telefoon: 0341 421704

voor Ermelo
mevr. Henny van Manen-Aartsen

E-mail: ermelo@randmeerconcerten.nl
Telefoon: 0341 563634

voor Putten
dhr. Leo van Wijk

E-mail: putten@randmeerconcerten.nl
Telefoon: 0341 353842

voor Zeewolde
dhr. Henk de Wit

E-mail: zeewolde@randmeerconcerten.nl
Telefoon: 036 5223272

secretariaat
dhr. Anne de De Vries

E-mail: secretaris@randmeerconcerten.nl
Telefoon: 06 5700 2004 (inspreken)

financiën
dhr. Ruud Veldhuizen

E-mail: penningmeester@randmeerconcerten.nl
Telefoon: 0341 353813
Burg. Vermeerlaan 8, 3881 GZ Putten

concertcoördinator:
dhr. Roel Norg

E-mail: coordinator@randmeerconcerten.nl
Telefoon: 0341 551703
Margrietlaan 9, 3851 RS Ermelo

publiciteit/perscontacten:
dhr. Maarten de Lussanet

E-mail: publiciteit@randmeerconcerten.nl

digitale media:
dhr. Adri Kuiper

E-mail: media@randmeerconcerten.nl

website Randmeerconcerten www.randmeerconcerten.nl

aanvraag programmaboekje, zie secretariaat of vul het formulier op de website in.

reservering concerten tot 24 uur voor aanvang van het concert via
inspreken op telefoonnummer **06 1369 5148**

Adressen van de concertlocaties:

Lukaskerk
Van Asch van Wijklaan 69
3853 KV Ermelo

Oude Kerk
Kerkbrink 1
3851 MB Ermelo

Catharinakapel
Klooster 1
3841 EN Harderwijk

Villa Vennendal
Vennenpad 5
8072 PX Nunspeet

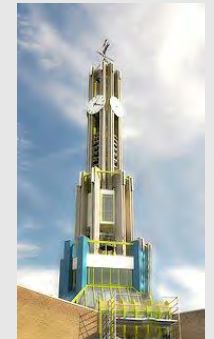
Hotel NH Sparrenhorst
Eperweg 46
8072 DB Nunspeet

Kasteel De Vanenburg
Vanenburgerallee 13
3882 RH Putten

Open Haven
Kerkplein 8
3891 ED Zeewolde

Agenda 2013/14 - Jubileumseizoen 40 jaar

- 1 zaterdag 21 september 2013 20 uur Putten Kasteel De Vanenburg
Van Dingstee Kwartet met Sonja van Beek (viool), Marjolijn van Dingstee (viool), Ewald van Dingstee (cello), Suzanne Dijkstra (altviool) & Céleste Zewald (klarinet)
- 2 zondag 6 oktober 2013 11 en 14 uur Harderwijk Catharinakapel
Maria Milstein (viool) & Sander Sittig (piano)
- 3 zaterdag 27 oktober 2013 14 uur Nunspeet Villa Vennendal
Wouter Mijnders (cello) en 'Just for One' Ingrid La Haye (beeldend kunstenaar)
- 4 zaterdag 16 november 2013 20 uur Zeewolde Open Haven
Apollo Ensemble 'Passione' o.l.v. David Rabinovich (viool)
- 5 zaterdag 30 november 2013 20 uur Ermelo Oude Kerk
Ronald Brautigam (fortepiano)
- 6 zondag 5 januari 2014 14 uur Nunspeet Hotel NH Sparrenhorst
Nieuwjaarsconcert Fancy Fiddlers o.l.v. Coosje Wijzenbeek
- 7 zaterdag 18 januari 2014 20 uur Ermelo Lukaskerk
Pentachord Ensemble met Maarten v.d. Hengst (piano), Emi Ohi Resnick (viool), Mikhail Zemtsov (altviool) Pamela Smits (cello) Quirijn van Regteren Altena (contrabas)
- 8 zondag 2 februari 2014 14 uur Nunspeet Villa Vennendal
Remy van Kesteren (harp solo)
- 9 zondag 16 februari 2014 11 en 14 uur Harderwijk Catharinakapel
Larissa Groeneveld (cello) & Frank van de Laar (piano)
- 10 zaterdag 1 maart 2014 20 uur Zeewolde Open Haven
Ysaÿe Trio met Rada Ovcharova (viool), Emlyn Stam (altviool), Willem Stam (cello) & Felicia van den End (fluit)
- 11 zaterdag 15 maart 2014 20 uur Ermelo Oude Kerk
Rubens Quartet met Sarah Kapustin (viool), Roeland Jagers (altviool), Joachim Eijlander (cello) & Marieke Schneemann (fluit)
- 12 zaterdag 29 maart 2014 20 uur Putten Kasteel De Vanenburg
Mariana Izman (piano)

Muzikado

The background of the slide features a stylized illustration of a violin in shades of brown and orange, positioned diagonally. Overlaid on the violin and the background are several musical staves with black notes and clefs. The overall color palette is warm, dominated by yellows and oranges.

Geef een concert cadeau
Voor 21 euro bij de kassa